

Jäv och beroende

ENKÄT OM MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDD I KOMMUNERNA 2011

Förord

Sveriges Kommuner och Landsting undersöker ungefär vart fjärde år kostnadstäckningsgraden inom miljö- och hälsoskyddet och hur kommunerna har valt att organisera sin verksamhet. I årets undersökning har vi intresserat oss särskilt för om kommunerna klarar kraven i kommunallagens grundläggande paragrafer, något som är särskilt viktigt för trovärdigheten i miljötillsyn och livsmedelskontroll.

För att öka kostnadstäckningsgraden för myndighetsutövning inom miljö- och hälsoskyddsområdet tog Sveriges Kommuner och Landsting 2008 fram en modell för taxa inom miljöbalken. Vår undersökning tyder på att denna modell har gett positivt resultat.

Undersökningen visar även att andelen kommuner som bryter mot kommunallagens jävsregler har minskat i jämförelse med tidigare undersökning. Det är också bra.

Vidare har 15 procent av de svarande kommunerna skapat särskilda nämnder för myndighetsutövning för de verksamheter där kommunen själv utövar verksamhet. Detta har inte varit så vanligt tidigare.

Vi hoppas att denna rapport kan vara ett stöd för kommunerna i arbetet med att hitta hållbara organisationer.

Stockholm september 2011

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad

Gunilla Glasare

Ann-Sofie Eriksson

Färre jäv och ökad kostnadstäckning

Viktiga resultat av 2011 års enkät om miljö- och hälsoskydd:

- **Färre jäv.** Andelen kommuner som strider mot kommunlagens jävsregler genom att organisera ansvaret för drift och tillsyn under samma nämnd, har minskat från 7 till 5 procent i jämförelse med tidigare undersökning 2007.
- **Högre medeltimtaxa.** Medeltimtaxan har ökat från 644 till 734 kronor inom miljöbalkens område jämfört med 2007.
- **Ökad kostnadstäckning inom miljöskydd.** Kostnadstäckningsgraden inom miljöskyddsområdet har ökat från 44 till 48 procent.
- **Ökad kostnadstäckning inom hälsoskydd.** Kostnadstäckningsgraden har ökat inom hälsoskyddsområdet, från 22 till 34 procent. Ökningen hänger sannolikt samman med den taxemodell som Sveriges Kommuner och Landsting lanserade i december 2008 och som särskilt fokuserade på kostnadstäckningen inom hälsoskyddsområdet.
- **Ökad kostnadstäckning för livsmedelskontroll.** Kostnadstäckningsgraden för livsmedelskontrollen har ökat markant, från 47 till 73 procent. Medeltimtaxan har under samma period ökat från 652 till 740 kronor.

Enkätundersökningen sändes ut elektroniskt till samtliga miljöchefer under våren 2011 och uppgifterna och underlaget baseras därför främst på 2010 års siffror.

Enkätundersökningen sändes ut elektroniskt till samtliga miljöchefer under våren 2011 och uppgifterna och underlaget baseras därför främst på 2010 års siffror. Svarefrekvensen varierar, men ligger i genomsnitt på drygt 200 svar vilket innebär knappt 70 procent.

Vad säger lagen?

Av regeringsformen framgår det att den offentliga förvaltningen består av statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. I de kommunala ingår både nämnderna och deras förvaltningar – det vill säga både politiker och tjänstemän.

I regeringsformen slås fast att förvaltningsmyndigheterna och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska *beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet*.

I kravet på saklighet ligger att de som verkar i en förvaltningsmyndighet – både politiker och anställda – måste ha goda kunskaper om vad som gäller för verksamheten. Det är därför viktigt att formulera uppdragen till nämnder och förvaltningar så att det är praktiskt möjligt att upprätthålla en god kunskap.

För att garantera att den offentliga förvaltningen är opartisk finns jävsregler. För den kommunala verksamheten finns dessa regler i 6 kap 25 § kommunallagen (1991:900). Kommunallagens jävsregler gäller både för de förtroendevalda och för de anställda.

Lagen säger att en förtroendevald eller en anställd är jävig om:

1. Saken angår honom själv eller hans make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående,
2. han eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,
3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han själv är knuten till,

Jävsbestämmelserna gäller för var och en, alltså för den enskilde tjänstemannen eller den förtroendevalde och inte för nämnden som kollektiv.

4. han har fört talan som ombud eller mot ersättning biträdd någon i saken, eller
5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet.

Jävsreglerna gäller för alla

Jävsbestämmelserna gäller för var och en, alltså för den enskilde tjänstemannen eller den förtroendevalde och inte för nämnden som kollektiv. För verksamma inom kommunernas miljö- och hälsoskyddstillsyn är det framförallt tillsynsjävet (punkten 3) och det så kallade delikatessjävet (punkten 5) som är svåra att hantera.

Tillsynsjävet

Tillsynsjävet gäller all tillsyn som föreskrivs i lag eller förordning. Det innebär till exempel att en och samma person i den kommunala förvaltningen inte samtidigt kan arbeta med tillsyn inom miljöområdet och med frågor som hänger samman med driften av en anläggning eller en verksamhet som ingår i tillsynsuppdraget. Exempel på typiska kommunala verksamheter som är föremål för tillsyn är vatten- och avloppsanläggningar, avfallsanläggningar, energi- och fjärrvärmeverk, lokaler för livsmedelshandling och vissa delar av räddningstjänsten.

Det måste finnas tydliga gränser mellan å ena sidan tillsynen och å andra sidan övriga verksamheter kommunen bedriver. Varken handläggarna eller chefen på miljökontoret/avdelningen får arbeta med driftfrågor angående sådana verksamheter och objekt som är föremål för miljökontorets tillsyn. En förvaltningschef kan inte heller hantera tillsynsärenden och samtidigt ha ett övergripande ansvar för de kommunaltekniska verksamheterna.

Delikatessjävet

Regeln om delikatessjäv är tänkt att fånga upp övriga risker för opartiskhet. Det kan exempelvis gälla för den som är djupt och varaktigt ovän eller

nära vän med någon sakägare. Formuleringen "ägnad att rubba förtroendet för hans opartiskhet" innebär att redan risken för opartiskhet kan medföra jäv.

I en sammanslagen förvaltning som innehåller både driftsansvar och tillsyn finns en risk för delikatessjäv. Risken beror på att den som har ansvar för att utföra tillsynen är i ett beroendeförhållande till den som leder verksamheten och ansvarar för driften.

Kommunens ställning som part

Jävsreglerna gäller den enskilde förtroendevalde eller anställda. Dessutom finns det en bestämmelse i 3 kap 5 § i kommunallagen som gäller nämnden som helhet. Den handlar om fall då nämnden företräder kommunen eller landstinget som part. Då får nämnden inte samtidigt bestämma om kommunens rättigheter eller skyldigheter i samma ärenden. En nämnd får inte heller sköta tillsyn av samma verksamhet som nämnden själv driver.

De här reglerna tar alltså sikte på hur verksamheter och uppgifter delas upp mellan nämnderna i en kommun. Den nämnd som är huvudman för miljötillsynen kan inte samtidigt vara huvudman för exempelvis avfallshandlingen eller andra kommunala verksamheter som är föremål för tillsynen.

Tillsyn kan överlåtas

Förutom kommunallagens regler finns det bestämmelser i miljöbalken som gäller tillsyn och kommunens interna organisation. Enligt regler i 26 kap 3 § miljöbalken kan länsstyrelsen överlåta tillsynen över en miljöfarlig verksamhet till kommunen, om den begär det. I sådana fall ska länsstyrelsen ta hänsyn till hur ansvaret för drift och tillsyn fördelas i kommunen. Enligt miljöbalkens 26 kap 4 § kan länsstyrelsen återkalla en tidigare överlåten tillsyn, men ska göra det om kommunen ändrar sitt sätt att organisera tillsynen så att organisationen strider mot bestämmelserna i 3 kap 5 § i kommunallagen. Länsstyrelsen får alltså göra bedömningar av kommunens interna fördelning av ansvar.

JÄV KAN FÖREBYGGAS GENOM ATT KOMMUNEN

- › noga analyserar jävsfrågan när en sammanslagning av nämnder övervägs
- › beslutar om tydliga reglerna och delegationsordningar
- › lyfter känsliga objekt till ett annat organ; exempelvis kommunstyrelsen, en gemensam nämnd med grannkommun eller länsstyrelsen
- › inom ramen för sin revision regelbundet belyser hur jävsfrågorna har hanterats

En nämndorganisation som håller

Det är grundläggande rättsprinciper som styr när kommunfullmäktige beslutar om hur nämnderna ska organiseras och vilka uppgifter varje nämnd ska ha.

Inte vara part och samtidigt bestämma om rättigheter och skyldigheter

En nämnd får inte bestämma om rättigheter och skyldigheter för kommunen i ärenden där nämnden företräder kommunen som part. Bestämelsen tar sikte på nämndnivån och styr vilka uppgifter som får hanteras av en och samma nämnd.

Skilja drift från tillsyn

En generell princip är att kommunal drift av en verksamhet inte får ligga i samma nämnd som tillsynen över samma verksamhet. Den principen finns i 3 kap 5 § andra stycket i kommunallagen.

Bestämmelsen innebär att en nämnd inte kan ha ansvar både för den lokala tillsynen enligt miljöbalken eller livsmedelslagstiftningen och för driften av kommunala verksamheter som på något sätt är föremål för tillsyn enligt samma lag. Ansvaret för verksamheter som vatten- och avloppsanläggningar, simhallar, avfallsanläggningar, fastighetsförvaltning och kommunal räddningstjänst får alltså inte sortera under samma nämnd som tillsyn över de verksamheterna. När det gäller exemplet räddningstjänst är det framför allt den interna övningsverksamheten samt eventuell kemikaliehantering som är föremål för tillsyn enligt miljöbalken.

Möjliga modeller

I den utsträckning det fortfarande förekommer att både miljötillsynen och räddningstjänsten ingår i samma nämnd behöver organisationen ses över. Det enklaste sättet är att flytta över miljötillsynen för de kommunala miljöfarliga verksamheterna till en annan nämnd i kommunen. Flera alternativ är möjliga – även kommunstyrelsen kan vara verksamhetsansvarig i en modell där miljötillsynen ligger hos miljö- och räddningsnämnden.

Ett annat alternativ är att skapa två olika nämnder för miljötillsynen respektive räddningstjänsten. Ett tredje alternativ är att kommunen samverkar om räddningstjänsten med en annan kommun i en gemensam nämnd eller i ett kommunalförbund och behåller tillsynsorganisationen som den är.

Kommunen kan delegera och samverka

Miljöbalken innehåller i 26 kap 7 § regler som gör det möjligt att delegera beslutanderätt till en tjänsteman i en annan kommun. Reglerna gör det också möjligt att i viss omfattning överlåta utredningsuppgifter från en kommun till en annan.

Ett samarbete med grannkommunen är inte en tillräcklig åtgärd för att lösa den intressekonflikt som 3 kap 5 § kommunallagen tar sikte på. Bestämmelsen i 26 kap 7 § miljöbalken går inte så långt att kommunen kan avhända sig huvudmannaskapet för tillsynen. Möjligheten att delegera är inte heller fullständig. Kommunen kan exempelvis inte delegera beslut i tillsynsärenden som är av principiell betydelse eller på annat sätt av större vikt. Sådana beslut måste alltid tas av nämnden.

Miljöbalken innehåller i 26 kap 7 § regler som gör det möjligt att delegera beslutanderätt till en tjänsteman i en annan kommun.

Så testar du din nämnd

Drift/verksamhetsansvar å ena sidan och tillsyn/kontroll å andra sidan får inte hanteras av samma nämnd, enligt kommunallagen (3 kap 5 §). Med hjälp av frågorna nedan kan du ta reda på om din miljönämnd lever upp till kraven.

Frågorna utgår från att tillsyn enligt miljöbalken och livsmedelslagen ingår i nämndens verksamhet. För att leva upp till lagens krav bör svaret på frågorna vara nej.

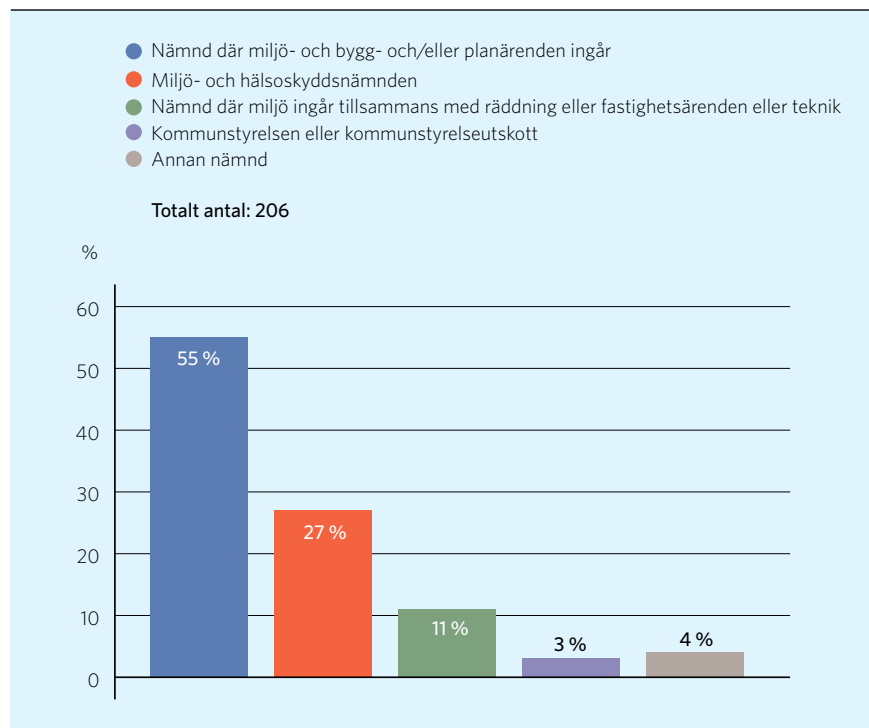
Checklista

	Ja	Nej
1. Ingår kommunens räddningstjänst i nämndens verksamhet?	☐	☒
2. Ingår grundskolan eller gymnasieskolan i nämndens verksamhet?	☐	☒
3. Ingår äldreomsorg eller hemtjänst i nämndens verksamhet?	☐	☒
4. Ingår gatu- och parkskötsel i nämndens verksamhet?	☐	☒
5. Ingår renhållning/avfallshantering i nämndens verksamhet?	☐	☒
6. Ingår el- eller fjärrvärmeverksamhet i nämndens verksamhet?	☐	☒
7. Ingår kommunens va-verksamhet i nämndens verksamhet?	☐	☒
8. Ingår ägande eller förvaltning av kommunens fastigheter i nämndens verksamhet?	☐	☒

Den politiska organisationen

Miljö-, bygg- och/eller plannämnder är fortfarande den vanligaste kommunala organisationsformen för att behandla miljö- och hälsoskyddsfrågor. Av 206 kommuner som besvarade frågan uppger 55 procent att de har en sådan organisation.

DIAGRAM 1. Under vilket politiskt organ behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor som sorterar under miljöbalken och livsmedelslagen?

Jämfört med 2007 har antalet ansvarsområden som en nämnd inom miljöområdet ansvarar för ökat.

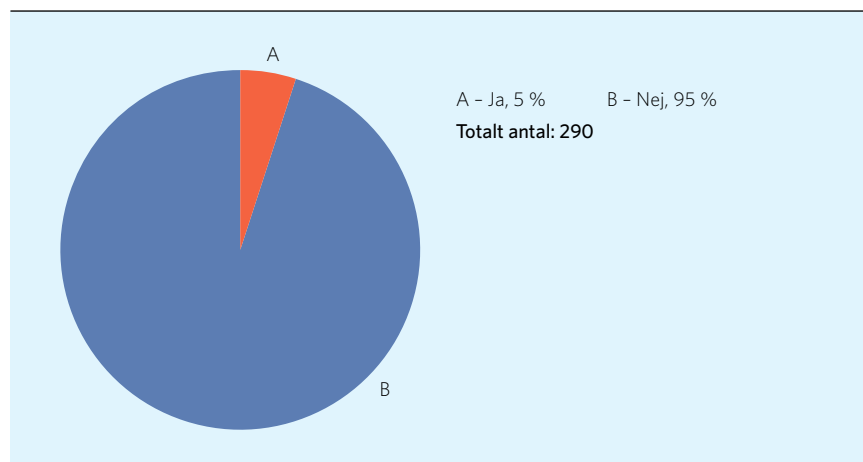
Jämfört med 2007 har antalet ansvarsområden som en nämnd inom miljöområdet ansvarar för ökat. Ökningen innebär att man som fritidspolitiker då får ett ännu bredare och mer komplext ämnesområde att hantera.

Av kommunerna uppger 11 procent att miljöfrågorna ingår i samma nämnd som räddning, fastighet eller teknik. Det är en ökning sedan 2007 då 3 procent av kommunerna hade nämnder där miljö låg tillsammans med räddning eller teknik. Sådana nämnder riskerar att uppfattas som jäviga.

Om en kommun har en nämnd som enligt nämndreglementet ansvarar för både miljötillsyn, räddningstjänst och/eller underhåll av kommunens fastigheter eller byggnad av vägar innebär det att nämnden har tillsyn över sin egen verksamhet. I dessa fall blir nämnden jävig och besluten ogiltiga. Inom andra områden är nämnden beslutsmässig och besluten giltiga.

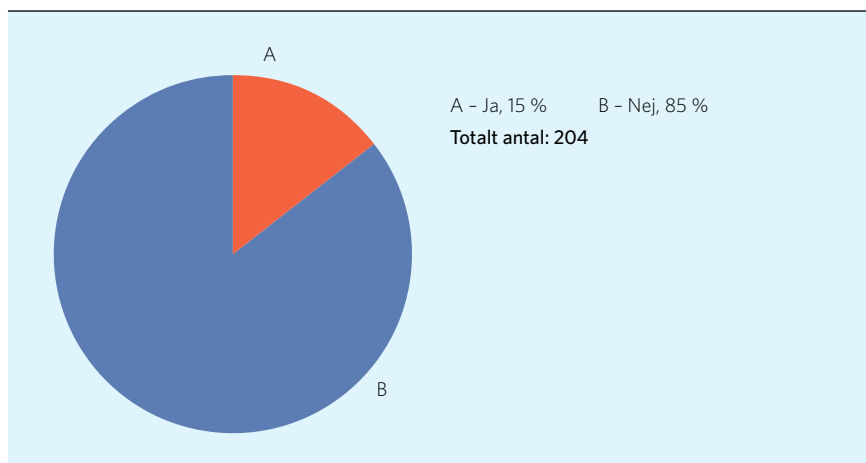
Andelen kommuner som genom sin organisation av ansvaret för drift och tillsyn strider mot kommunlagens jävsregler har minskat. Av samtliga 290 kommuner hanterar 5 procent drift och tillsyn över verksamheter med kommunalt huvudmannaskap i samma nämnd. År 2007 var motsvarande siffra 7 procent.

DIAGRAM 2. Hanteras drift och tillsyn över verksamheter med kommunalt huvudmannaskap av samma nämnd?

För att undvika jäv har ett antal kommuner valt att inrätta särskilda jävs-, tillsyns- eller myndighetsnämnder. I 2011 års enkät uppger 15 procent¹ av kommunerna att myndighetsärenden som berör kommunens egna verksamheter behandlas i annan nämnd än den nämnd som behandlar övriga myndighetsärenden inom miljö- och hälsoskydds- samt livsmedelsområdet. När en sakenämnds ansvarsområde täcker miljö- och hälsoskydd samt teknik och räddning, hanteras tillsynsärenden över de kommunala verksamheterna i en särskild jävsnämnd.

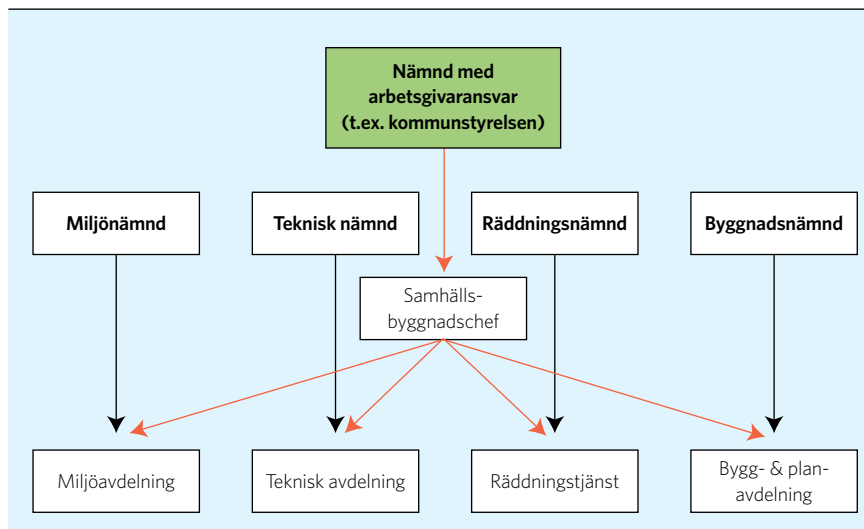
DIAGRAM 3. Behandlas myndighetsärenden som berör kommunens verksamheter i annan nämnd än den som behandlar övriga myndighetsärenden?

Not. 1.
Siffran bör tolkas med försiktighet då vår analys av resultatet tyder på att de svarande kan ha tolkat frågeformuleringen på olika sätt.

En förvaltningsorganisation som håller

FIGUR 1. En förvaltningsorganisation som håller

Var ligger arbetsgivaransvaret?

Den kommunala organisationen måste också hantera jäv som kan uppstå mellan grupper av anställda inom kommunen. Om en kommun väljer att samla arbetsgivaransvaret under en nämnd eller under kommunstyrelsen så kräver det att respektive myndighetsnämnd tydligt delegerar till en avdelning, grupp av anställda eller enskild tjänsteman (svart linje i figur 1). För att inte bygga in jävslignade konflikter i organisationen behövs också ett långt delegerat ansvar för arbetsledning och lönesättning från samhällsbyggnadschef till respektive avdelning (orange linje i figur 1). Inom en samlad förvaltning är det särskilt viktigt att vara medveten om de konflikter som kan uppstå i jävsfrågorna.

Delegation löser inte alla problem

När en nämnd delegerar beslutanderätt till en anställd eller grupp av anställda så innebär det att nämnden lämnar över uppgiften att fatta beslut. Ansvar för ett delegationsbeslut stannar dock kvar hos nämnden. Det betyder att delegation som åtgärd inte löser intressekonflikter i nämnden.

Så testar du din förvaltning

Med hjälp av följande frågor kan du ta reda på om din organisation riskerar tillsyns- och delikatessjäv. För att "leva upp till" kommunallagen och miljöbalkens regler bör svaret vara ja på fråga 1 och nej på de övriga. Nedanstående frågor är aktuella vid en sammanslagen förvaltning.

Checklista

Tillsynsjäv

	Ja	Nej
1a. Är drift- och tillsynsuppgifter åtskilda genom separata avdelningar?	☒	☐
1b. Finns det delegation direkt från nämnden till särskild tjänsteman om drift- och tillsynsuppgifter inte är åtskilda genom separata avdelningar?	☒	☐
2. Finns det personer som arbetar både med tillsyns- och driftuppgifter?	☐	☒
3. Har någon tjänsteman både driftsansvar och delegation att fatta beslut inom myndighetsutövning?	☐	☒

Delikatessjäv

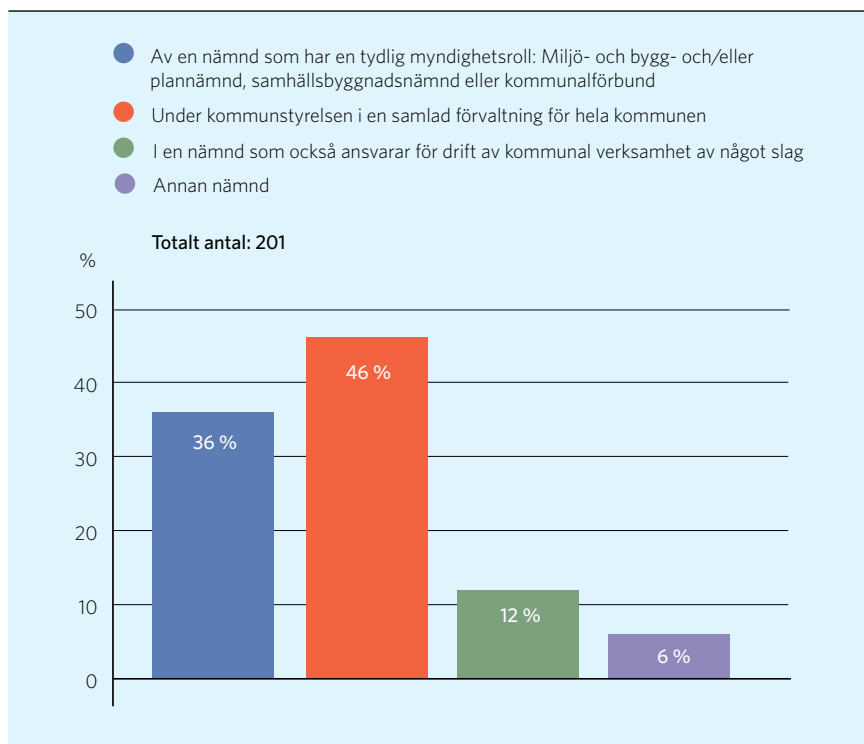
	Ja	Nej
4. Har förvaltningschefen personalansvar inom miljökontoret/avdelningen?	☐	☒
5. Löneförhandlar förvaltningschefen för personal på miljökontoret/avdelningen?	☐	☒
6. Har förvaltningschefen budgetansvar för miljökontorets/avdelningens medel?	☐	☒
7. Kan en utomstående uppfatta det som att förvaltningschefen kan utsätta personal inom miljökontoret/avdelningen för otillbörlig påtryckning när det gäller miljötillsyn som riktar sig mot kommunen?	☐	☒

De vanligaste organisationssätten

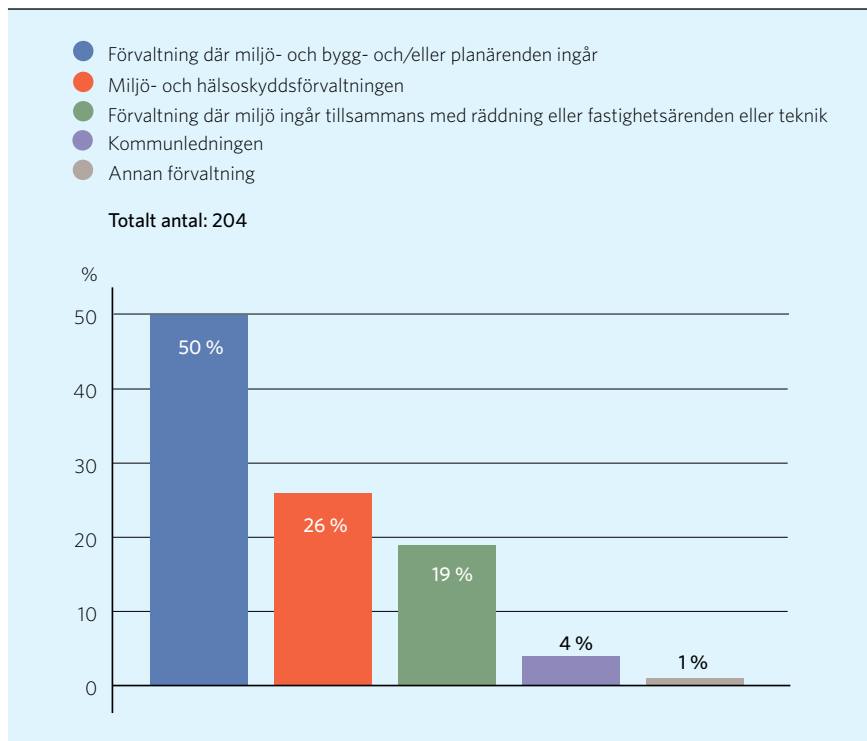
I drygt hälften av kommunerna som besvarat vår undersökning är tjänstemännen inom miljö- och hälsoskydd anställda av en nämnd som ansvarar för exempelvis miljö- och hälsoskydd och livsmedel, planering och byggnad eller samhällsbyggnad. Det är också relativt vanligt att tjänstemän är anställda av kommunstyrelsen i en samlad förvaltning för hela kommunen. Enligt undersökningen har 29 procent av kommunerna valt en sådan lösning. Av kommunerna uppger 14 procent att tjänstemännen är anställda av en nämnd som också ansvarar för drift av kommunal verksamhet.

DIAGRAM 4. Av vem är miljöchefen anställd?

Det vanligaste är att miljöchefen i en kommun är anställd under kommunstyrelsen i en samlad förvaltning för hela kommunen. Näst vanligast är att vara anställd av en nämnd som har en tydlig myndighetsroll inom områdena miljö, bygg, plan och samhällsbyggnad eller av ett kommunalförbund. Kommunerna uppger i 12 procent av fallen att miljöchefen är anställd av en nämnd som också ansvarar för drift av kommunal verksamhet av något slag.

DIAGRAM 5. I vilken förvaltning behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor som sorterar under miljöbalken och livsmedelslagen?

I likhet med tidigare undersökning är det vanligast att miljö- och hälsoskyddsfrågorna organiseras under en förvaltning där miljö-, bygg- och/eller planärenden ingår. Den näst vanligaste organisationen är en miljö- och hälsoskyddsförvaltning. Därefter en förvaltning där miljö ingår med räddning, fastighetsärenden eller teknik. Att miljö- och hälsoskyddsfrågorna är organiserade under kommunledningen eller i en annan typ av förvaltning är mindre vanligt.

Åtgärder för att undvika jäv

De flesta kommuner uppger att de har en organisation där ansvaret för drift och tillsyn är åtskilda och aldrig ligger under samma nämnd. På så sätt undviker de automatiskt vissa intressekonflikter.

Många kommuner har dessutom rutiner för en intern kontroll som hjälper enskilda politiker och tjänstemän att undvika jäv. Andra åtgärder för att undvika rollkonflikter är att samverka om viss verksamhet med en annan kommun. Det kan ske i ett kommunalförbund eller i en gemensam nämnd.

En annan lösning är att länsstyrelsen behåller tillsynen för större miljötillsynsobjekt där kommunen är ägare eller verksamhetsutövare. Ett antal kommuner utbildar sina tjänstemän och förtroendevalda, särskilt nya, om hur de kan undvika jäv. Andra utvecklar arbetet med sina delegationsordningar för att undvika jäv i organisationen.

Finansiering av tillsynen inom miljö- och hälso-skyddsområdet

Kommunernas rätt att allmänt sett ta ut avgifter regleras av 8 kap. 3b § kommunallagen, som säger följande:

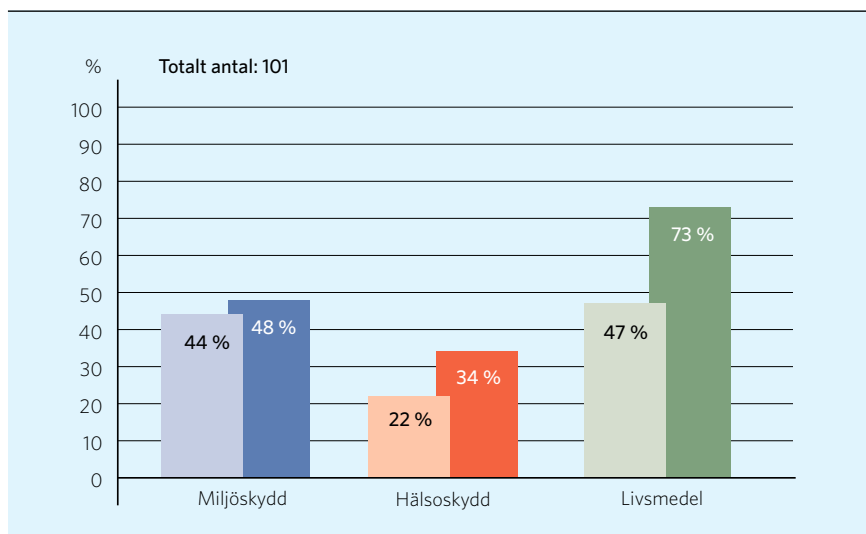
”Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet.”

Kommunerna har möjlighet att finansiera tillsynen enligt miljöbalken med avgifter – men de är inte skyldiga att göra det.

Kommunen har alltså möjlighet att ta ut avgifter för att finansiera sin tillsyn. För att behålla möjligheten att sätta tillsynsavgifter på kommunal nivå, anser Sveriges Kommuner och Landsting att det behövs en politisk vilja att nå kostnadstäckning. Kommunerna har möjlighet att finansiera tillsynen enligt miljöbalken med avgifter – men de är inte skyldiga att göra det.

Omkring 40 procent av kommunerna uppger att det finns en uttalad politisk målsättning för att förändra kostnadstäckningsgraden för myndighetsutövningen inom miljöbalkens områden för delområdena miljöskydd och hälsoskydd. Ungefär 60 procent saknar en sådan uttalad målsättning. Inom livsmedelsområdet uppger 34 procent av miljöcheferna att de avser att öka kostnadstäckningsgraden, medan 65 procent säger att de saknar en uttalad målsättning att förändra kostnadstäckningen. Av miljöcheferna uppger 2 procent att de ska minska kostnadstäckningsgraden.

DIAGRAM 6. Uppskattning av kommunens kostnadstäckning, i procent, för myndighetsutövning inom nedanstående områden för åren 2006 samt 2010

Enligt miljöchefernas uppskattning för 2010 har kostnadstäckningsgraden ökat inom områdena för miljöskydd, hälsoskydd och livsmedel sedan 2006. Ökningen är markant inom livsmedelsområdet och det kan bero på att det är ett krav enligt livsmedelslagstiftningen att ta betalt för livsmedelskontrollen, medan miljöbalkens område endast erbjuder en möjlighet att ta betalt för miljötillsynen.

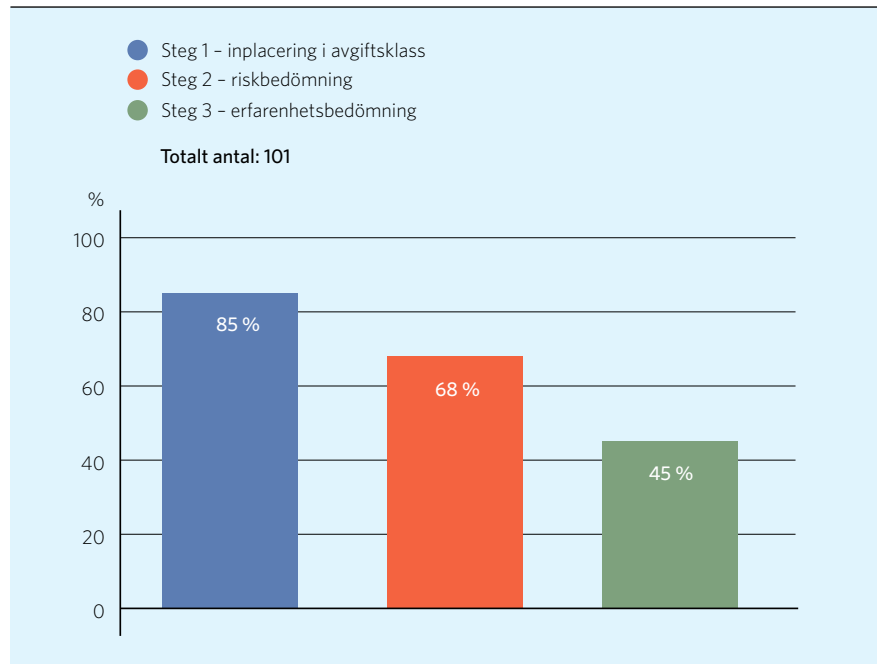
Enkätresultaten visar att den genomsnittliga timtaxan för tillsyn enligt miljöbalken är 734 kronor. Timtaxan har därmed ökat sedan 2007 då den var 644 kronor. Inom livsmedelsområdet har timtaxan ökat från 652 till 740 kronor enligt livsmedelslagen. Under 2011 avser 41 procent av kommunerna att höja taxan enligt miljöbalken medan 46 procent avser att höja taxan enligt livsmedelslagen.

Taxemodell i tre steg

Under 2008 presenterade Sveriges Kommuner och Landsting en modell för att stödja taxesättning av kommunernas verksamhet inom miljöbalkens område. Syftet var att ge kommunerna ett verktyg som ökar möjligheten att planera tillsynsarbetet och som bygger på verkliga förutsättningar. Syftet var också att styra tillsynen mot verksamheter där riskerna för människors hälsa och miljön är som störst, samtidigt som objekt som tar myndighetens tid i anspråk ska betala för den nedlagda tiden.

Modellen för taxesättning är uppbyggd i tre steg. Det första steget innebär att kommunen placerar in verksamheterna branschvis utan hänsyn till de enskilda objektens tillsynsbehov. Modellens andra steg är en riskbedömning som går ut på att med stöd av kriterier bedöma hur riskfylld

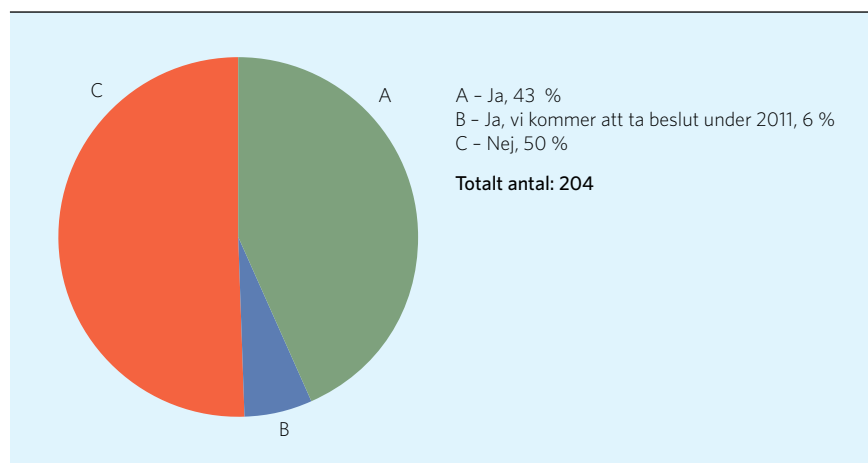
DIAGRAM 7. Vilken/vilka delar i modellen för risk- och erfarenhetsbaserad taxa har kommunfullmäktige tagit beslut om?

varje verksamheten är och utifrån denna kunskap placera verksamheten i en avgiftsklass. Kommuner som väljer att arbeta med steg tre bedömer dessutom hur egenkontrollen fungerar, samt hur verksamhetsutövaren i övrigt hanterar riskerna för människors hälsa och miljön. En sådan erfarenhetsbedömning gör det möjligt att premiera verksamheter som ligger i framkant och minskar myndighetens tillsynsbehov.

Av 204 svarande kommuner uppger 43 procent att de har fattat beslut om taxan, medan 6 procent avser att fatta beslut under 2011. Hälften av kommunerna har inte fattat beslut. Siffrorna är i princip oförändrade sedan den senaste mätningen.

DIAGRAM 8. Har er kommun tagit beslut om risk- och erfarenhetsbaserad taxa inom miljöbalkens område enligt modell från Sveriges Kommuner och Landsting?

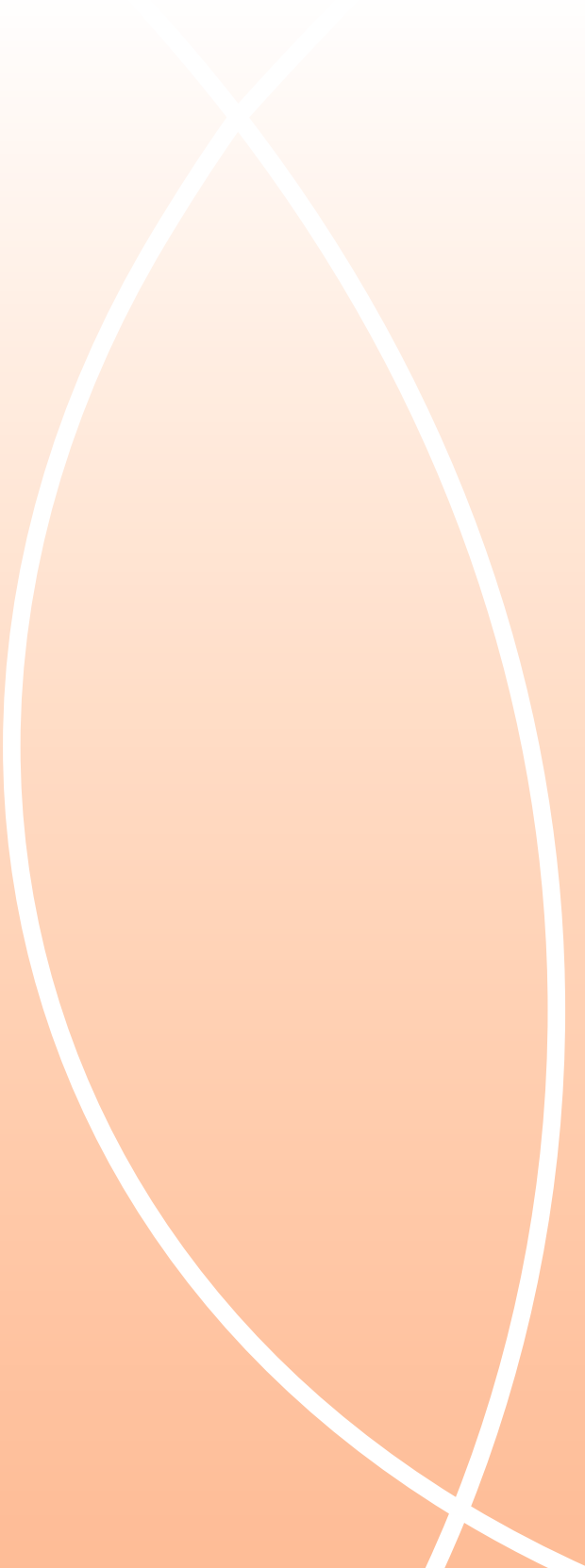
Ungefär 26 procent av 200 kommuner uppger att man samverkar formellt med andra kommuner när det gäller myndighetsutövning.

Samverkan mellan kommuner

För att kunna använda de gemensamma resurserna så effektivt som möjligt väljer många kommuner att samarbeta. Ungefär 26 procent av 200 kommuner uppger att man samverkar formellt med andra kommuner när det gäller myndighetsutövning.

Den vanligaste samverkansformen är "annan" formell samverkan. Tyvärr framgår det inte av enkäten vilken typ av samverkan som avses. Näst vanligast är att man har en gemensam nämnd med annan kommun. Det tredje vanligaste sättet att samverka är att ingå i ett kommunalförbund samt delegation till en tjänsteman i annan kommun.

Det är vanligast att samverka inom livsmedelsområdet (88 procent). Därefter kommer samverkan inom miljöskydd (77 procent) och hälso- skydd (67 procent).

Upplysningar om innehållet:
Kerstin Blom Bokliden,
kerstin.blom.bokliden@skl.se
Helena Linde,
helena.linde@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2011
Bestnr: 5239
Text: Kerstin Blom Bokliden,
Johanna Lampinen Dunér, Helena Linde
Foto: Folio/Lena Katarina Johansson (omslag),
Matton (s. 3 och 6), Casper Hedberg (s. 3, 13 och 18),
Folio/Alexander Ruas (s. 15)
Produktion: ETC Kommunikation
Tryck: Modintryckoffset, september 2011

Sveriges Kommuner och Landsting undersöker ungefär vart fjärde år kostnadstäckningsgraden inom miljö- och hälsoskyddet och hur kommunerna har valt att organisera sin verksamhet. I 2011 års undersökning har vi intresserat oss särskilt för om kommunerna klarar kraven i kommunalagens grundläggande paragrafer, något som är särskilt viktigt för trovärdigheten i miljötillsyn och livsmedelskontroll.

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer

Bestnr: 5239